

WWW.LAWSHIPS.COM

BY YOAV HARRIS

Harris & Co
Maritime law office

CHAMBERS & PARTNERS

2021 REVIEW

"HAS SIGNIFICANT
LITIGIOUS
CAPABILITIES."

"GREAT LAWYER."

"EXTREMELY
SHARP AND FAST."

תביעות מס רכוש וקרן פיצויים/ "כיפת הברזל הכלכלית" - שומר החומות

על המקורות ועקרונות הקשורים בתשלומי פיצויים ישירים וכלכליים בעת וכתוצאה מפעולות לוחמה, על מגננוני הפיצויים הצפויים ועל החסר בהם, לגבי תקופת ואירוע מבצע שומר חומות. ועשה ועל תעשה, בכל הקשור להגשת תביעות.

[1] מי משלם ? מהו המקור החוקי לתשלומי פיצויים עבור נזקי פעילות מלחמתית?

חוק מס רכוש וקרן פיצויים שנחקק בשנת 1961, מורה [סעיף 2 (א)] על הטלת מס רכוש על בעלי קרקע פנויה שאינה חקלאית וקובע כי 25% ממס הרכוש ו- 15% ממס רכישה המשולם בעת עסרות מקרקעין, הנגבים מדי שנה, יהיו קרן מיוחדת לתשלום עבור פיצויים בעד הנזקים עבורם מפצה החוק.

יצוין, כי בעבר הוטל מס רכוש על נכסים רבים, כולל אמצעי ייצור. אולם בשנת 1981 צומצם היקף המס והוא חל רק על אחזקת קרקע פנויה, שאינה חקלאית. עובר למועד התיקון, תשלומי מס הרכוש בעד אחזקת קרקעות היוו 40% מהכנסות מס הרכוש. בע"א 468/65 'החברה החבשית למסחר', נקבע, כי מטרתו העיקרית של מס הרכוש היא למסות עבור אחזקת קרקעות המיועדות לבניה, כדי לגבות כספים לאוצר המדינה. מטרה משנית של החוק, היא יצירת תמריץ לבעלי קרקע שכזו, למצות את פוטנציאל הבניה של הקרקע. בהתאם, בע"ש 8055/005 'מחצבת ורד' נקבע, כי בעלי מחצבה- הגם שהיא "פנויה" (ריקה) לא מחויבים בתשלום מס רכוש, שכן אין המדובר בקרקע לה יש פוטנציאל בנייה לא מצומצם.

הדיון האמור הנו מבוא לכך, שבעקבות התיקון לחוק ואופן פרשנותו, צומצמו מקורות הקרן. כפי שניווכח להלן, אכן קרן הפיצויים אינה מקור בלתי נדלה לתשלומים, ובתי המשפט מאשרים את עמדת מס רכוש כי היקף המשאבים לתשלום פיצויים, הנו מצומצם.

[2] מהו שיעור וסכום כספים מצויים בקרן פיצויים?

על פניו, אין בנמצא פרסום רשמי אודות סכומי הקרן הפיצויים: הסכומים הצבורים בקרן והסכומים ששולמו מכוחה.

נתוני גביית מס רכוש לשנים 2011-2016 כפי שפורסמו בדו"ח הכנסות המדינה לשנים 2015-2016, מלמדים על גביית סכום כולל של 354 מיליוני ₪ במהלך 5 שנים אלו (כ- 70.8 מיליון ₪ לשנה); בסקירת הכנסות ממיסוי מקרקעין לשנים 2010-2013 מטעם החטיבה לתכנון וכלכלה של רשות המסים, ניתן למצוא כי למשל בשנת 2019, סכומי גביית מס רכישה לכל אחת מהשנים 2015-2019 עמדו על סך של 6.9 מיליארד ₪ לשנה.

בהערת שוליים מספר 10 לביאור סעיף "התאמות להגדרת התקציב" בסקירה הנ"ל, תואר, כי בשנת 2015 בוצעה הפרשה בסך כולל של 1.6 מיליארד ₪ מס רכוש ומס רכישה לטובת קרן פיצויים.

לאור הנתונים לעיל ניתן להסיק את שתי המסקנות הבאות:

- האחת, "תרומתו" של מס רכוש לקרן הפיצויים הנה אפסית. כלומר, מדינת ישראל, בתיקון האמור משנת 1981, רוקנה מתוכן מקור תקציבי משמעותי של קרן הפיצויים! ולא דאגה להחליף מקור זה, במקור תקציבי אחר.
- השנייה, בהערכה גסה, נראה, כי הסכום המופרש מדי שנה מתקבולי מס רכוש ורכישה לטובת קרן הפיצויים הנו כ- 1.5 מיליארד ₪ לשנה.

[3] עבור אלו נזקים ניתן לקבל פיצוי מקרן הפיצויים?

חוק מס רכוש וקרן פיצויים מונה [סעיף 35] שלושה סוגי נזקים - נזק מלחמה, נזק עקיף, ונזק בצורת.

'תקנות נזק בצורת' (משנת 1964) קובעות כי נזק בצורת הוא אי נביטת צמח שיוגדר כפגיע או נביטתו ללא יכול, או עם יכול מועט או כל נזק אחר שכתוצאה מכמות משקעים שאינה מספקת ושלא בעתם. הפיצוי המוענק על פי התקנות הנו החזר הוצאות העיבוד והייצור של הצמח פחות תמורת המכירה של הצמחים הפגיעים, באזור שנפגע.

'נזק מלחמה' מוגדר בחוק כנזק שנגרם לגופו של נכס - כולל קרקע, בנן, מבנה, מטעם, מלאי וציוד, כלי שיט וטיס, בריכות שחייה, מבנים ארעיים, מכונות, מתקנים, רהיטים, רכוש אחר, רכבים ואשר נגרם כתוצאה מפעולות מלחמה של צה"ל, של צבא אויב או עקב פעולות איבה אחרות נגד ישראל. 'נזק מלחמה' הנו למעשה הנזק הידוע כנזק ישיר - כגון הנזק שכתוצאה מפגיעת טיל אויב במבנה או ברכב, או בעסק, וכדומה.

'נזק עקיף' הנו הפסד או מניעת רווח שנגרם כתוצאה מנזק מלחמה (למשל הפסד הנובע מכך שמסעדה נפגעה מפגיעת טיל ולא ניתן להפעילה), או שנגרם כתוצאה מכך שלא ניתן לנצל נכסים (למשל מסעדה שלא ניתן להפעילה עקב ריבוי האזעקות וההנחיות להישאר במקלטים ובממ"דים), כתוצאה מפעולות המלחמה או האיבה.

[4] האם נזקי הקורונה נחשבים ל"נזק מלחמה" לפיצוי מתוך קרן הפיצויים?

שאלה מעניינת זו הובאה לפתחו של בית המשפט העליון על ידי העותרים בבג"צ 2397/20 אשר ביקשו כי בית המשפט יחייב את ממשלת ישראל ושר האוצר להתקין תקנות מכוח חוק מס רכוש וקרן פיצויים, לפיצוי עסקים שנפגעו כתוצאה ממגפת הקורונה, וזאת בטענה כי המגפה הנה אירוע מלחמתי. טענתם זו נסמכה על לשון התבטאויותיו של ראש הממשלה: *"הקרב הוא קודם כל קרב על החיים וקרב על הבריאות של הציבור [...], עכשיו אנחנו בקרב עם אויב בלתי נראה [...]"* וכן על מעורבותם של גורמי ביטחון כמו המוסד והשב"כ במאבק בנגיף.

בית המשפט העליון דחה את העתירה, לא לפני שהבהיר, כי המטפורות הנ"ל בהן השתמש ראש הממשלה בתיאור הנגיף והמאבק בו הן אך ורק מטפורות, נעדרות כוח פרשני: *"נראה כי העותרים נתפסו למטפורות בהן השתמשו אנשי הציבור כדי לתאר את המצב. אכן, הווירוסים כבר היו על הגדרות. אכן, הרופאים בחזית המאבק נלחמו בגבוה עם ציוד מגן דל כדי להגן על כל חולה וחולה - אל הווירוס היישירו מבט והוא השפיל עיניו. ועם זאת, עדיין יש לזכור כי מדובר במטפורות בלבד, וגם מטפורה קולעת אינה כלי לפרשנות החוק"*.

[5] מי זכאי לפיצוי עבור נזק ישיר?

כל מי שרכשו נפגע באופן ישיר כתוצאה מאירוע מלחמה או איבה, זכאי לפיצוי עבור הנזק הישיר, ללא כל קשר למיקום והמקום בארץ בו התרחש הנזק.

[6] מי זכאי לפיצוי עבור נזק עקיף, ומה הקשר ל"יישוב ספר"?

הקושי הגדול עם (אי) קבלת פיצויים עבור הנזקים העקיפים נובע מכך שעל פי חוק ההגדרה היא שנוק עקיף יינתן רק עבור נזקים שכאלה שנגרמו במה שמכונה "יישוב ספר". בפועל "יישוב ספר" מוגדר באופן קבוע כיישובים המצויים בטווח של עד 7 קילומטרים מגבולות הצפון או מגבול רצועת עזה.

[7] מה קורה עם היישובים הנמצאים מחוץ לאזור הספר - מעל 7 ק"מ מרצועת עזה ובתוך טווח טילי החמאס?

החוק מאפשר לשר האוצר, בנוסף ל"הגדרה הקבועה" של "אזור ספר", לקבוע כי אזור מסוים ייחשב כ"אזור ספר" למשך תקופה מסוימת מוגדרת.

למשל, שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, יכול לקבוע כי למשל כל האזור המצוי בטווח של עד 40 או 50 ק"מ מרצועת עזה, ייחשב כ"אזור ספר" לתקופה 12 במאי עד 21 במאי [בשעה 00:02 - שעת הפסקת האש].

[8] האם תהא הכרזה על "אזור ספר זמני"?

לפי ניסיון העבר, לא. או לכל הפחות, לא באופן מלא. חשוב להבין כי משמעות הרחבת 'אזור הספר' מעל לטווח 7 הקילומטרים, ואפילו לתקופה קצובה, משמעותו חשיפת המדינה לדרישות פיצויים עבור נזקים עקיפים מטעם עוסקים רבים המצויים בתחומי אזור זה.

[9] אם לא אזור ספר - אז מה כן? ה"פטנט" שנולד במלחמת לבנון השנייה:

במלחמת לבנון השנייה- תקופה בה חלקה הצפוני של מדינת ישראל- מגבול הלבנון ועד חיפה ואף זכרון יעקב ופאתי חדרה, היה מצוי תחת מתקפת טילים מתמשכת (ללא כיפת ברזל שאז עוד טרם באה לעולם), נמנעה מדינת ישראל מלהכריז על האזור כ"אזור ספר" לתקופת המלחמה.

במקום זאת, פרסמה מדינת ישראל מפה של "אזור הגבלה" אשר כללה יישובים שהיו בטווח הקטיושות אז, אולם לעוסקים באזורים אלו לא ניתן מלוא הפיצוי עבור הנזק העקיף (שכן האזור לא הוכרז כ"יישוב ספר") ובמקום בזאת פורסמו שלוש הוראות שעה שהעניקו שלושה מסלולי פיצויים שונים:

הוראת השעה הראשונה (לתקופה 12 עד 31 ביולי 2006) העניקה לעוסקים בענפי תעשייה, המסחר והשירותים בשיעור של 132% מסכום שכר העובדים שלא הגיעו לעבודתם באותה תקופה. הוראת שעה זו שגובשה במהירות (תוך כדי הלחימה- בתאריך 27 ביולי אז) בהסכמה בין האוצר, ההסתדרות וההתאחדות התעשייתיים, נועדה על מנת למנוע פיטורי עובדים ולהבטיח את תשלום שכרם באופן שוטף מצד אחד, ולאפשר למעסיקים החוזר הוצאות שכר אלו, בתוספת פיצוי כלשהו, מצד שני. זאת, על סמך ההנחה כי שכר העובדים הוא אחת מהוצאות העיקריות של העסק, ובמטרה להעניק וודאות ומסלול פיצוי מהיר ופשוט לחישוב. יצוין, כי כפי שנדון בהמשך בבג"צ, ההנחה שעליה התבסס מנגנון פיצוי זה לא הייתה בהכרח נכונה, שכן למשל אצל העסקים הבינוניים והקטנים, הוצאות השכר אינן בהכרח ההוצאות העיקריות, ועיקר הפגיעה בעסקים אלו היא אובדן ההכנסה לתקופת הלוחמה, וזהו הנזק העקיף העיקרי.

הוראת השעה השנייה, ניתנה לתקופה אוגוסט 2006 ובה ניתנה לעוסקים בענפי מסחר, התעשייה והשירותים האפשרות לבחור בין מסלול המשכורות (כפי שהיה בחודש יולי) לבין "מסלול הפרשים" הוא מתן פיצוי עבור הפרש בין ההכנסות המדווחות ביחס לשנה הקודמת, בניכוי הוצאות שנחסכו והשתתפות עצמית.

הוראת השעה השלישית, העניקה רק לעוסקים בתחומי החקלאות והתיירות בלבד, את האפשרות לבחור את מנגנון הפיצוי על פי "מסלול הפרשים" וזאת לא רק עבור חודש אוגוסט בלבד (כמו יתר העוסקים) כי אם למלוא תקופת המלחמה.

[10] "בג"צ מלחמת לבנון השנייה" - 6406/07:

לנוכח האפליה המתוארת, פנו עוסקים בתחום התעשייה, מסחר ושירותים וביקשו מבג"צ כי יאפשר להם, לגבי חודש יולי 2006, תינתן גם להם האפשרות לתבוע על פי מסלולי המחזוריים- כפי שניתן לענפים העונתיים (תיירות וחקלאות) או לחילופין שיכירו באזורים בהם הם נמצאים כ"יישוב ספר".

באותו בג"צ נקבע כי אכן מנגנון הפיצוי לחודש יולי (שניתן לעוסקים בתחומי המסחר, תעשייה ושירותים) אינו שוויוני, אולם יחד עם זאת בהינתן כי המנגנון הוא פרי הסכמה שגובשה בין האוצר, ההסתדרות וארגון התעשייתיים, נמנע בג"צ מלהתערב, בין השאר גם משיקולים תקציביים.

[11] מסלולי הפיצויים בלוחמה מול עזה - "עופרת יצוקה", "עמוד ענן", "צוק איתן":

גם בכל הקשור לתקופות הלוחמה שלאחר מלחמת לבנון השנייה, ואשר התנהלו מול רצועת עזה: עופרת יצוקה (27 בדצמבר 2008 - 19 נואר 2009), עמוד ענן (14- 21 נובמבר 2021), צוק איתן (8 ביולי - 31 אוגוסט 2014), נמנעה מדינת ישראל/שר האוצר מלהכריז על היישובים שנפגעו מהעיומות ואשר מצויים מעבר לטווח 7 ק"מ מהרצועה, כעל "יישובי ספר".

בהוראות השעה השונות שניתנו בקשר לכל תקופת לוחמה, ניתנה הכרזה על האזור הנקוב במפה הרלבנטית לכל הוראת שעה כעל "אזור קובע" (לתקופת הלחימה), ולעוסקים השונים המצויים באזור זה, ניתנה האפשרות לבחור בין ארבעה מסלולי פיצויים עיקריים:

מסלול שכר העבודה (תשלום 132.5% משכר העבודה היומי עבור כל יום היעדרות של עובד בגין המצב הביטחוני);

מסלול המחזוריים (תשלום פיצוי לפי הפרש מחזור העסקאות בין ינואר 2008 לינואר 2009) כפול מקדם האטה ובניכוי הוצאות נחסכות [85% ממוצע התשומות החודשי];

מסלול ההוצאות (פיצוי לפי הפרש הוצאות העסק בתקופה ינואר 2009 (כולל שכר עבודה) בתוספת מקדם בשיעור 10% ופחות הכנסות העסק במהלך חודש זה;

מסלול אובדן התוצרת - מסלול המיועד לחקלאים המעניק פיצוי לפי סכום התוצרת היומי לעובד כפול מספר ימי ההיעדרות, ובתנאי כי המעביד שילם לעובדים עבור ימי ההיעדרות.

[12] מסלולי הפיצויים הצפויים עבור הלוחמה במבצע שומר החומות:

מכאן, לא מן הנמנע כי מסלולי פיצויים עיקריים אלו, או דומים להם שניתנו לנפגעים מסבבי הלחימה הקודמים מול הרצועה, הם אלו שיוענקו לעוסקים ב"אזור המיוחד" שיוכרוז לגבי תקופת שומר החומות.

[13] מה בדבר נזקי איבה (פרעות בערים המעורבות ובכבישי הדרום)?

בתאריך 16.11.2014 חתם שר האוצר דאז, מר יאיר לפיד, על "תקנות מס רכוש וקרן פיצויים (פיצויים בשל פגיעה ממעשה אלימות הנובע מהסכסוך הישראלי-ערבי), תשע"ה – 2014 אשר קובעות כי מי שניזוק כתוצאה ממעשה איבה כהגדרתו בחוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, תש"ל-1970, יהיה זכאי לפיצוי עבור מלוא הנזק הממשי.

הגדרת "פגיעת איבה" כוללת גם "פגיעה ממעשה אלימות, שמטרתו העיקרית פגיעה באדם בשל השתייכותו למוצא לאומי-אתני, ובלבד שהוא נובע מהסכסוך הערבי-ישראלי" [סעיף 1 (1) (4) לחוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה]

כלומר, על פי החוק והתקנות, אלו שרכושם נפגע כתוצאה משריפות, הצתות, וונדליזם במסגרת הפרעות והאלימות שהופגנו במהלך ימי תקופת "שומר החומות" (אשר אין חולק כי בוצעו על רקע שיוך לאומי אתני ונובעים מהסכסוך הערבי-ישראלי), יהיו זכאים לפיצוי עבור מלוא הנזק שנגרם לרכושם.

ה"נזק הממשי" מוגדר בתקנות הרלבנטיות כהפרש בין שווי הנכס לפני שניזוק לעומת שווי הנכס מיד לאחר שניזוק - או כל הוצאות שיקום הנכס (לפי הנמוך מבין השניים) בתוספת הוצאות למניעת נזק.

יחד עם זאת, התקנות האמורות (פיצויים בשל פגיעה ממעשה אלימות הנובע מהסכסוך הישראלי-ערבי), אינן מעניקות פיצוי עבור נזק עקיף.

נראה, כי בדומה למתכונת שהופעלה בעת תקופת מלחמת לבנון השנייה- הימנעות מהכרזה על אזור ספר על ידי יצירת "אזור מיוחד" והענקת מסלולי פיצויים המרוקנים את עקרונות הנזק העקיף ליישובי ספר מתוכן, כך גם, בנוגע לנפגעי הסכסוך הישראלי-ערבי: התקנות קובעות במפורש כי נזק על פי התקנות ייחשב רק כנזק ישיר בלבד. כך, על פי לשון ההגדרה: "נזק" - **נזק, למעט נזק עקיף, שנגרם לגופו של נכס עקב מעשה אלימות**."

הווה אומר, לכאורה, על פי התקנות שהותקנו מכוח חוק מס רכוש וקרן פיצויים לטובת נפגעי פעולות איבה על רקע הסכסוך הישראלי-ערבי, בעל מסעדה או מלון שהוצת ונבזז, יהיה זכאי רק לפיצוי עבור הנזק למבנה עצמו, אולם לא יהיה זכאי (לפי התקנות) לפיצויים עבור הנזק הכלכלי שנגרם לו- כתוצאה מכך שלא עלה בידו להפעיל את הנכסים – להפעיל את המסעדה והמלון עצמם, כדוגמא.

למען השלמת התמונה יצוין, כי חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, עוסק במתן פיצוי למי שנפגע כתוצאה מפעולת איבה ונגרמה לו נכות או חו"ח נפטר. כלומר הוא מעניק פיצוי עבור נזקי גוף בלבד. ואילו תקנות מס הרכוש וקרן הפיצויים משנת 2014 כאמור שנועדו לכאורה להשלים את חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה ולהעניק פיצוי עבור נזקים לרכוש, "חסר" את הרכיב המשמעותי של מתן פיצוי עבור הנזק הכלכלי שנגרם כתוצאה מפעולות איבה אלו.

יחד עם זאת,, בידי ממשלת ישראל- שר האוצר ובאישור וועדת הכספים של הכנסת, "לתקן" מצב זה בהוראת שעה מיוחדת, אשר לתקופת אירועי "שומר החומות" תעניק לנפגעי האיבה, גם פיצוי עבור נזק כלכלי.

[14] האם יש צורך להוכיח גם את הנזקים עצמם? ומה מידת ההוכחה (שמאות, חוות דעת)?

בניגוד אולי לסברה שיכולה להיות מקובלת, כאילו עמדת המדינה והרשויות הנה עמדה המקלה עם הניזוקים שספגו נזק כלכליים וזכאים לפיצויים מתוך הקרן המיועדת לכך, הרי שעל הטוענים לנזקים כלכליים להוכיח כדבעי את נזקיהם, שאם לא כן, לא תאושר תביעתם.

כך למשל, ברע"א 6948/13 קטיף מושב שיתופי בע"מ', נדון עניינם של כ- 156 חקלאי גוש קטיף שנפגעו כתוצאה מאינתיפאדת אל אקצה במהלכה, בתקופה 2000-2005 (עד להתנתקות) שרר בגוש קטיף מצב ביטחוני רעוע וקשה. החקלאים הגיעו להסדר על קבלת פיצוי מהמדינה עבור שנת החקלאות 2001/2002 על בסיס חוות דעת שמאית ("דוח חבקיין") שניתחה את ההפסדים שנגרמו להם כתוצאה מהמצב הביטחוני, וסברו לתומם, כי הסדר זה יחול גם בשנים הבאות.

בית המשפט קבע, כי אמנם מטרת ההסדר שבחוק מס רכוש וקרן פיצויים היא להסיט את נזקי יישובי הספר שכתוצאה מאירועי מלחמה או איבה מתושב יישוב הספר לכלל הציבור, אולם, יחד עם זאת, המדינה אינה נושאת באחריות מוחלטת ולא נדרשת לפצות עבור כל נזק שיש לו זיקה כלשהי למציאות הביטחונית בישראל. לנוכח המשאבים המוגבלים שבידי הרשויות וההשלכה של "השקעה" בתחום אחד על חשבון תחומים

אחרים, גישה שכזו (בדבר מתן פיצוי מלא ומוחלט כביכול) – תחטא לתכלית חוק הפיצויים. לכן, מאחר ואותם חקלאים לא הוכיחו את נזיקתם הכלכליים, ונקבע כי הסדר "דו"ח חבקי"ן" לא חל לגבי השנים הבאות, תביעתם לפיצויים עבור השנים החקלאיות 2003/2004 ו-2004/2005, נדחתה.

על העוסק הטוען לירידה במחזורים (אובדן הכנסות) להוכיח כדבעי, במסמכים, נתונים וחוות דעת שמאיות וחשבונאיות, את ההפרשים ואת הנזקים שנגרמו לו- וכן להוכיח כי הפרשים והפסדים אלו נובעים כתוצאה מהמצב המלחמתי, ממש כשם שהיה תובע בתביעה אזרחית רגילה, שאם לא כן, מוסמכת הועדה הרלבנטית לדחות את התביעה.

[15] מה קורה כאשר המשרדים נמצאים באזור ספר או אזור מיוחד והפעילות מחוצה להם?

כפי שצוין לעיל, הגדרת נזק עקיף מתמקדת בכך שהמדובר בהפסד או מניעת רווח כתוצאה מנזק מלחמה באזור ספר [או ב"אזור מיוחד"] או מחמת אי אפשרות לנצל נכס הנמצא בתחום ישוב ספר [או "אזור מיוחד"] עקב פעולות מלחמה.

בע"מ 09-10-14017 נדון עניינה של כספי הפלגות קרוז בע"מ, אשר עובר לפרוץ מלחמת לבנון השנייה ארגנה הפלגות נופש לחו"ל על גבי האנייה "Dream" שיצאה למסלול ההפלגות פעמיים בחודש, מנמל חיפה שהיה נמל המוצא של ההפלגות.

כתוצאה ממלחמת לבנון השנייה, וסגירת נמל חיפה אותה עת, נקודת המוצא של האנייה הועתקה מנמל חיפה לאשדוד, ואי לכך, לטענתה, היא סבלה מירידה בהיקף המכירות והוצאות הקשורות במימון אוטובוסים לנוסעים מחיפה לאשדוד וביקשה לסווג את תביעתה ופעילותה תחת "תיירות", "יחידת אירוח" ו"מלון צף". לא זו בלבד שסיווג זה נדחה, אלא בית המשפט הוסיף וקבע כי גם אם כביכול ניתן היה לראות בפעילות המסחרית כפעילות תיירות, הרי לנוכח העובדה כי הנכס – כלומר האנייה, הייתה מצויה בנמל אשדוד ולא באזור ההגבלה לגבי אותה מלחמה (למשל בחיפה), הרי שהיא אינה עומדת בדרישות הסף ולפיכך נדרש כי הנכס עצמו יהיה באזור ההגבלה.

בע"מ 13-12-23693 נדחתה תביעתה של נגב מינרליים תעשייתיים בע"מ, שמשרדיה מצויים ביישוב עומר ופעילותה היא כרייה יצור ואחסנה של מינרליים המתבצעים במכתש הגדול ובמישור רותם. נגב מינרליים טענה כי בתקופת עופרת יצוקה (ינואר 2009) חלה ירידה בכנסותיה, כפי שניתן להיווכח בהשוואה אל מול דוחותיה הכספיים לחודשי ינואר של השנים הקודמות, ולכן, מאחר ומשרדיה מצויים באזור המיוחד שהוכרז לגבי אותו מבצע, היא זכאית לפיצויים על פי 'מסלול המתזורים'.

טענה זו נדחתה, מכיוון שהגדרת הנזק העקיף מחייבת כי הנכס שניזוק או שלא ניתן לבצע בו שימוש יהיה באזור המוכרז - ואילו פעילות החברה עצמה בוצעה מחוץ לאזור שהוכרז כמיוחד, כך שמסלול הפיצויים אינו חל. עוד נקבע כי לא די בכך שעל פי הספרים חלה ירידה בהכנסות לתקופה הרלבנטית, אלא תנאי בכלל לזכאות לפיצויים על פי מסלול זה, הנה כי הנזק נגרם כתוצאה מהמצב המלחמתי, ועל התובע את הפיצוי מוטל הנטל להוכיח זאת. באותו מקרה לא עלה בידי נגב מינרליים להוכיח קשר שכזה בין ירידה בהיקף פעילותה (המתבצעת מחוץ לאזור שהוכרז כמיוחד).

לכן, כפי שניתן ללמוד מהמקרים המתוארים להלן, לא די בכך שהמשרדים או כתובת העסק מצויה באזור שהיה נתון תחת לוחמה על מנת להקנות זכאות לפיצוי, אלא נדרש כי הפעילות עצמה והנכסים המשמשים לפעילות, יהיו תחת אזור לוחמה.

כמו כן, עמדת המדינה והרשויות הלכאורית, כפי שהודגמה, היא שגם כאשר ניזוק בוחר במסלול המתזורים - אשר לכאורה אמור להיות פשוט וקל לחישוב (הפרשים בהיקף ההכנסות על פי ספרי העוסק- דוחות מע"מ חודשיים), עדיין נדרש להראות כי הירידה בהכנסות נגרמה כתוצאה ממצב הלוחמה.

[16] עד מתי ולידי מי ניתן להגיש את התביעה? מהם מסלולי הערר והערעור?

הודעה על נזק יש להגיש תוך 14 ימים מיום אירוע הנזק.

תביעה לפיצויים יש להגיש תוך חודש מיום אירוע הנזק.

את התביעה יש להגיש על גבי טופס מיוחד של רשות המסים ובמסגרתו, בין היתר, על התובע לבחור ולסמן את מסלול הפיצויים אותו הוא תובע.

אתר רשות המסים בישראל/קרן פיצויים מאפשר הגשת תביעה מקוונת עבור נזק ישיר. ערר על החלטה בתביעת הפיצויים ניתן להגיש תוך 30 ימים מיום קבלת ההחלטה, בערר המוגש לועדת ערר. לעתים, לאחר אירועי לוחמה, מוקמות ועדות ערר ייעודיות אשר ממוקמות במי מאזורי הלוחמה.

על החלטת ועדת ערר, ניתן לערער "בבעיה משפטית" בלבד, בפני בית המשפט המחוזי, תוך 30 ימים מיום החלטת ועדת הערר. משמעות הדברים היא, שהפנייה לבית המשפט המחוזי לאחר מיצוי ההתדיינויות מול רשויות מס רכוש כאמור, היא פנייה ערעורית. לכאורה, מידת התערבות בית המשפט בממצאים עובדתיים שנקבעו תהא מצומצמת, והוא אף מוסמך שלא להתערב בשיקול דעתה של ועדת הערר אם היא תימצא כסבירה.

אי לכך, על מגישי תביעות הפיצויים לוודא כי מלוא המסמכים, עובדות ונתונים יוצגו במסגרת התביעה ובפני ועדת הערר במידת הצורך, ובמסגרת הערעור לבית המשפט המחוזי, יש להתמקד בשגיאות משפטיות, אם נפלו, בהחלטת ועדת הערר או במסקנות שגויות אליהן הגיעה, אם תגיע, על בסיס הממצאים שהוצגו בפניה.

[17] מה צריך לקרות עכשיו ?

כפי שצוין לעיל, מצב הדברים הוא שכל אלו שנפגעו נזק ישיר כתוצאה מאירוע לוחמה של "שומר חומות" זכאים לפיצוי מלא עבור נזיקה, ללא כל קשר למקום בו נגרם הנזק ולמידת המרחק מרצועת עזה.

לעומת זאת, כל עוד שר האוצר לא יעביר חקיקת משנה או הוראת שעה באישור ועדת הכספים של הכנסת, לכאורה, לפיצוי עבור נזקים עקיפים (כלכליים) זכאים רק תושבי אזורי הספר בלבד - כלומר אלו הממוקמים במרחק 7 ק"מ מגבול הרצועה.

גם לאחר שתועבר הוראת השעה ותאושר, על פי ניסיון העבר ומקרים דומים, סביר להניח כי פיצויים עקיפים (עבור נזק כלכלי) יינתנו לאלו המצויים באזור שיוכרז כחל עד 40 ק"מ לערך מגבול הרצועה, והפיצויים יינתנו על פי מנגנון של מספר מסלולים לבחירה, שאינם בהכרח פיצויים מלאים.

נפגעי פעולות האיבה עקב הסכסוך הערבי ישראלי (בערים המעורבות ובדרכים), זכאים לכאורה רק לפיצוי עבור הנזק הישיר למבנים ולרכוש – ולא עבור נזק כלכלי ואובדן הכנסות. זאת אלא אם כן תועבר הוראת שעה מיוחדת או תקנת משנה, המסדירה גם מתן פיצויים עקיפים לנפגעים אלו.

[18] מרוץ הזמן החל - יישובי הספר :

על העוסקים ביישובי הספר שזכאותם לפיצויים עקיפים מעוגנת, ואינם אמורים "להמתין" להעברת ופרסום הוראת שעה מיוחדת לתקופת "שומר החומות", לשים לב לכך שמניין המועדים להגשת תביעתם (30 ימים מיום קרות הנזק) לכאורה כבר החל. עליהם להגיש את תביעותיהם.

[19] עוד בנושא :

למאמרים נוספים של משרדנו בתחום :

"כיפת ברזל" כלכלית עם חורים", המטען, גליון 154 אוגוסט 2014 [לחץ כאן].

"כיפת הברזל הכלכלית - שוב יחזור הניגון" המטען, מהדורת האינטרנט [לחץ כאן].

*הכותב הוא מנהל מחלקת ספנות בג'ון הריס ושות'.

*אין במידע במאמר זה כדי להוות תחליף לייעוץ משפטי פרטני.

SOCIALS

 YOAV HARRIS ADVOCATE

 YOAV HARRIS

 WWW.LAWSHIPS.COM

 YOAV HARRIS

CONTACTS

FAX: +927.(0)4.874.4040

 TEL: +927.(0)4.845.4040

 E-MAIL: YOAVH@MARITIME-LAW.CO.IL

 16 PAL-YAM ST. 5TH FL. HAIFA.
28 HARBAA ST. NORTH TOWER, 5TH FL. TEL AVIV.

